

Społeczne aspekty spółdzielni energetycznych

Monika Jaszcza
Polska Zielona Sieć

- Wstęp
- Porozmawiamy o:
 - Energetyce i jej społecznym wymiarze,
 - Roli spółdzielni energetycznych w przeciwdziałaniu ubóstwu energetycznemu,
 - Europejskich doświadczeniach i przykładach wspólnot,
 - Możliwościach wykorzystania Społecznego Funduszu Klimatycznego.
- Zakończenie - podsumowanie

Plan prezentacji

Kilka słów o prelegencji

Zajmuje się rozwojem spółdzielni energetycznych w Polsce. Od 2022 roku związana z ruchem „Więcej niż Energia” – szeroką społeczną koalicją działającą na rzecz energetyki obywatelskiej, efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii. Prowadzi warsztaty dla samorządów, przedsiębiorców i organizacji społecznych, budując współpracę między kluczowymi interesariuszami i wspierając rozwój lokalnych inicjatyw energetycznych.

Monika Jaszcza
Specjalistka ds. energetyki
obywatelskiej

Energetyka a społeczeństwo

Transformacja energetyczna to nie tylko inwestycje: elektrownie wiatrowe, farmy fotowoltaiczne, nowe sieci przesyłowe czy magazyny energii.

Technologia to narzędzie. Zmianę tworzy człowiek.

To ludzie decydują, czy transformacja się powiedzie:

- jako **obywatele**, którzy inwestują we własne instalacje i organizują się w spółdzielniach,
- jako **pracownicy**, którzy muszą znaleźć miejsce w nowej gospodarce,
- jako **społeczności**, które wspólnie mierzą się z wyzwaniami ubóstwa energetycznego i chcą budować lokalną odporność.

Ubóstwo energetyczne – czym jest, kogo dotyka, jakie są jego skutki społeczne.

Art. 5gb. 1.

Ubóstwo energetyczne oznacza sytuację, w której gospodarstwo domowe prowadzone przez jedną osobę lub przez kilka osób wspólnie w samodzielny lokal mieszkalny lub w budynku mieszkalnym jednorodzinnym, w którym nie jest wykonywana działalność gospodarcza, nie może zapewnić sobie wystarczającego poziomu **ciepła, chłodu i energii elektrycznej do zasilania urządzeń i do oświetlenia**, w przypadku gdy gospodarstwo domowe łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) osiąga niskie dochody;
- 2) ponosi wysokie wydatki na cele energetyczne;
- 3) zamieszkuje w lokalu lub budynku o niskiej efektywności energetycznej.

Źródło: [USTAWA z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne](#)

Kogo dotyczy problem?

- Na ubóstwo energetyczne najbardziej narażeni są **mieszkańcy wsi i małych miast** (poniżej 20 tys. mieszkańców)
- Problem ubóstwa energetycznego dotyka też **8-19%** mieszkańców dużych miast (powyżej 500 tys. mieszkańców).
- Najczęściej z tym problemem zmagają się mieszkańcy starych kamienic i budynków komunalnych niepodłączonych do sieci ciepłowniczej.

**wskaźnik Wysokich Kosztów Niskich Dochodów (WKND – Low Income High Costs (LIHC)).*

Źródło: Ministerstwo Klimatu i Środowiska, zgodnie z wersją projektu Planu Społeczno-Klimatycznego z 4 czerwca 2025 r.

Kogo dotyczy problem?

- Ubóstwo energetyczne dotyczy **12 %** polskiego społeczeństwa (ok. **1,5 mln** gospodarstw domowych)*
- Ryzyko ubóstwa energetycznego wśród mieszkańców domów jednorodzinnych jest **dwukrotnie** wyższe niż wśród mieszkańców bloków.
- Najwyższy poziom ubóstwa energetycznego dla budynków jednorodzinnych odnotowano w woj. opolskim (30%), pomorskim (22%) i wielkopolskim (22%)
- Najniższy wskaźnik jest w woj. śląskim (10%) i lubuskim (9,7%).
- W przypadku budynków wielorodzinnych, wskaźniki ubóstwa energetycznego najwyższe wartości mają w woj. dolnośląskim (11,6%), a najniższe w lubelskim (6%).

**wskaźnik Wysokich Kosztów Niskich Dochodów (WKND – Low Income High Costs (LIHC)).*

Źródło: Ministerstwo Klimatu i Środowiska, zgodnie z wersją projektu Planu Społeczno-Klimatycznego z 4 czerwca 2025 r.

Rola spółdzielni energetycznych

Wspólnota – grupa mieszkańców, gmina lub lokalne firmy współpracują, by razem produkować i korzystać z energii.

Demokracja – każdy członek ma głos, decyzje zapadają wspólnie.

Korzyści lokalne – energia i oszczędności zostają w społeczności.

Solidarność – wspólne inwestycje obniżają koszty, pomagają też słabszym uczestnikom.

Rozwój społeczny – spółdzielnia buduje więzi, przeciwdziała ubóstwu energetycznemu, wzmacnia zaufanie.

Ekologia i przyszłość – czysta energia i lokalna niezależność energetyczna.

Aspekt społeczny spółdzielni energetycznej

- Budowanie lokalnej wspólnoty i integracji mieszkańców
- Solidarność i wsparcie dla osób zagrożonych ubóstwem energetycznym
- Rozwój lokalnych przedsiębiorstw - nowe miejsca pracy
- Wspólne korzystanie z OZE – niższe koszty energii
- Wzmacnianie lokalnej odporności na kryzysy energetyczne
- Wsparcie lokalnych polityk klimatycznych i efektywności energetycznej

Mechanizmy wsparcia osób zagrożonych ubóstwem energetycznym

Wsparcie osób w trudnej sytuacji

– rola spółdzielni:

- Niższe rachunki dzięki wspólnej produkcji i zakupom grupowym
- Ulgi i taryfy socjalne dla potrzebujących
- Edukacja i doradztwo energetyczne
- Inwestycje w efektywność energetyczną budynków
- Fundusze i mikropożyczki na technologie oszczędzające energię
- Solidarność i dzielenie korzyści w społeczności

Przykłady wspólnot europejskich

BUURZAME STROOM - lokalna transformacja energetyczna

Kraj: **Belgia**

Rok powstania: **2018**

Członkowie: partnerstwo obywatelskich spółdzielni energetycznych, władz miejskich, uniwersytetu, dystrybutora energii, stowarzyszenia ochrony socjalnej;

Beneficjenci programu: **120 rodzin**

Technologia: **fotowoltaika, magazynowanie energii, elektromobilność**

www.facebook.com/Buurzamestroom

BUURZAME STROOM

Buurzame Stoorm

- Dzielnica Sint-Amandsberg: gęsto zaludniona dzielnica, raczej uboga część miasta
- 1128 domów/mieszkań - 1371 rodzin (rodziny, osoby starsze, grupy wrażliwe społecznie, właściciele firm, organizacje)
- Potencjał OZE: 6,7 GWh z PV – rozwój dzięki wspólnym zakupom i współpracy mieszkańców oraz MŚP (102 domy jednorodzinne, 2 budynki mieszkalne, 8 domów na wynajem, 2 szkoły i 8 budynków należących do firm i organizacji.)
- Efektywność energetyczna: szkolenia, doradztwo, grupowe zakupy (LED, kotły, renowacje).
- Nowoczesna sieć: kogeneracja, magazyny ciepła i energii, vehicle-to-grid, inteligentne liczniki.
- Cel: niższe rachunki dzięki efektywności, autokonsumpcji i usługom bilansującym.
- Innowacje: „strefa niskich regulacji” – miejsce na odważne, kreatywne rozwiązania

Przykłady wspólnot europejskich

Plymouth Energy Community

Kraj: **Wielka Brytania**

Rok powstania: **2013**

Członkowie: ponad 1600 osób i organizacji

Technologia: **fotowoltaika, efektywność energetyczna**

www.plymouthenergycommunity.com

Od 2013 roku pomoc uzyskało ponad **37 000 gospodarstw domowych** – poprzez m.in. porady energetyczne i wdrażanie działań poprawiających efektywność energetyczną.

Źródło: *Wspólnoty energetyczne – poradnik wdrażania*, Wyd. Polska Zielona Sieć

Plymouth Energy Community

Pomysłodawca: Rada Miasta Plymouth, zrekrutowano 100 członków założycieli

Cel: oferowanie porad energetycznych i opracowywanie rozwiązań poprawiających efektywność energetyczną gospodarstw domowych dotkniętych zjawiskiem ubóstwa energetycznego

2014 - mieszkańcy miasta dostali możliwość kupna udziałów w spółdzielni - zebrano kapitał w wysokości **600 000 funtów** na pierwsze inwestycje OZE - 33 instalacje PV, głównie na dachach budynków użyteczności publicznej i szkół.

2015 - II oferta sprzedaży udziałów, zebrano kwotę **850 000 funtów**, którą wraz z pożyczką od Rady miasta Plymouth przeznaczono na sfinansowanie **10 nowych** spółdzielczych instalacji

2016 - otwarto farmę wytwarzającą 4,1 MW czystej energii, wystarczającej do zasilenia 1000 domów.

Przykłady wspólnot europejskich

Gmina Sprakebüll

Kraj: **Niemcy**

Rok powstania: **1998**

Członkowie: 200

Technologia: turbiny wiatrowe

(5 wiatraków o mocy 1,65 MW każdy),

fotowoltaika, biogaz

Źródło: Wspólnoty energetyczne – poradnik wdrażania, Wyd. Polska Zielona Sieć

Pomysłodawcy: 5 mieszkańców gminy, w tym burmistrz

Koszt przedsięwzięcia: 15 milionów marek niemieckich,
mieszkańcy (200 osób) musieli wyłożyć 20% tej kwoty, czyli ok. 3 milionów marek.

Udziały: sprzedawane nie wedle reguły „kto pierwszy, ten lepszy”, a **według kryteriów geograficznych** – pierwszeństwo mieli mieszkańcy z najbliższej okolicy planowanej inwestycji.

Mieszkańcy założyli także spółdzielnię ciepłowniczą, która dzierżawi od gminy elektrociepłownię wraz z siecią, a także kupuje ciepło z lokalnej, prywatnej biogazowni (1,7 MW), by następnie dostarczać je do gospodarstw domowych (ok. 90%).

Jak wykorzystać europejskie doświadczenia przy wsparciu Społecznego Funduszu Klimatycznego

- **Europejskie wspólnoty energetyczne:** lokalne OZE, samodzielne zarządzanie energią, obniżanie kosztów dla mieszkańców, działania społeczne i edukacyjne
- **Polska adaptacja:** spółdzielnie energetyczne działające w gminach i organizacjach społecznych, skupione na osobach w ubóstwie energetycznym
- **Wsparcie finansowe i eksperckie:**
 - Społeczny Fundusz Klimatyczny – 100% dofinansowania pilotaży
 - Doradztwo techniczne, formalno-prawne i edukacyjne
- **Efekt społeczny:** niższe rachunki, integracja lokalna, rozwój energetyki obywatelskiej, możliwość powielenia i skalowania rozwiązania w innych gminach (w tym adaptacja do lokalnych warunków).

Społeczny Fundusz Klimatyczny (Social Climate Fund)

Polska ma być największym beneficjentem Społecznego Funduszu Klimatycznego (SFK) – **17,6%**, czyli **11,4 mld euro** do wykorzystania w latach 2026 – 2032.

SFK powołano rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego (rozporządzenie SCF) by walczyć z ubóstwem energetycznym w Unii Europejskiej. Jako odpowiedź - wsparcie UE na nowy system ETS2 (opłaty za emisje w transporcie i budynkach).

Zgodnie z rozporządzeniem państwa członkowskie UE miały przedłożyć Komisji Europejskiej swoje plany społeczno–klimatyczne do **30 czerwca 2025 r.**

Kluczowe znaczenie w realizacji Planu według MFiPR będą miały inwestycje w poprawę efektywności energetycznej budynków oraz dostęp do transportu publicznego. Resort wskazał, że wsparcie będzie udzielane w formie **grantów, dotacji, pożyczek oraz bonów (voucherów) na koszty ogrzewania i energii.**

Społeczny Fundusz Klimatyczny (Social Climate Fund)

Plany MKiŚ w ramach SFK:

➤ Sfinansowanie realizacji Programu Priorytetowego
Czyste Powietrze – planowana alokacja **10 mld zł**

➤ Program pilotażowy – Społeczności energetyczne
– planowana alokacja **300 mln zł.**

* we wdrażanie inwestycji będą zaangażowane
MKiŚ oraz Narodowy Fundusz Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

Możliwości wykorzystania funduszu przez spółdzielnie

Pilotaż wsparcia społeczności energetycznych

- **Beneficjenci:** gmina lub organizacja społeczna (np. spółdzielnia socjalna)
- Cel: obniżenie kosztów energii i wsparcie osób w ubóstwie energetycznym
- Wsparcie dla społeczności energetycznych opartych na 100% OZE
- **Net metering** zwiększa efektywność wsparcia
- Możliwość dalszego rozwoju spółdzielni i włączania jednostek gminnych
- Korzyści społeczne: niższe rachunki, edukacja energetyczna, integracja lokalnej społeczności
- Finansowanie: 100% dofinansowania SFK, inwestycja min. 5 lat

Możliwości wykorzystania funduszu przez spółdzielnie

Wsparcie eksperckie dla spółdzielni energetycznych:

- **Techniczne:** projektowanie i budowa instalacji OZE, bilansowanie energii, innowacje technologiczne, inwestycje w efektywność energetyczną, utrzymanie i monitoring systemów
- **Doradcze:** formalno-prawne wsparcie (rejestracja, podatki), modele biznesowe, strategie finansowania, partnerstwa z gminami i instytucjami społecznymi
- **Edukacyjne:**
 - Szkolenia dla urzędników, OPS, zarządców budynków komunalnych
 - Programy mentoringowe i tutoringowe dla nowych spółdzielni

Dlaczego aspekt społeczny jest kluczowy?

- Spółdzielnie to nie tylko produkcja energii, ale też wsparcie społeczne.
- Mają potencjał, by realnie zmniejszać ubóstwo energetyczne.
- Europejskie doświadczenia pokazują, że to działa.

Stabilne ramy prawne i finansowe.

- Spółdzielnie energetyczne muszą mieć gwarancję, że ich działalność będzie chroniona i wspierana. Potrzebujemy przejrzystych przepisów oraz instrumentów finansowych, które pozwolą im inwestować długofalowo i działać nie tylko ekonomicznie, ale też społecznie.

Społeczny Fundusz Klimatyczny jako wsparcie rozwoju spółdzielni.

- To ogromna szansa, by fundusze europejskie realnie zmniejszały ubóstwo energetyczne, wspierały lokalne wspólnoty i pozwalały obywatelom korzystać z tańszej, czystej energii. Spółdzielnie powinny być jednym z priorytetowych beneficjentów tych środków.

Energia jako dobro wspólne.

- Musimy zmienić sposób myślenia – energia nie jest tylko towarem, który kupujemy od wielkich firm. To dobro wspólne, które możemy wytwarzać, współdzielić i zarządzać nim razem. To właśnie daje siłę społecznościom lokalnym – niezależność, odporność i solidarność.

Wybór: Albo wzmocnianie obywateli i ich wspólnoty albo oddanie energetyki wyłącznie w ręce wielkich graczy.

Dane kontaktowe:

Monika Jaszcza

Polska Zielona Sieć

monikajaszcz@zielonasiec.pl

